

УДК 631.164.23

НАПРЯМИ ЗРОСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Подаков Є.С. – к.е.н., доцент ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

У статті розглянуто сучасну ситуацію інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки України. Наведені напрями зростання інвестиційного потенціалу аграрних підприємств. Порушено питання про необхідність удосконалення відповідного законодавства, залучення екоінвестицій.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційний потенціал, екологічні інвестиції.

Подаков Е.С. Направления роста инвестиционного потенциала аграрных предприятий

В статье рассмотрены современную ситуацию инвестиционного обеспечения аграрного сектора экономики Украины. Приведены направления роста инвестиционного потенциала аграрных предприятий. Поднят вопрос о необходимости совершенствования соответствующего законодательства, привлечения экоинвестиций.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционный потенциал, экологические инвестиции.

Podakov Ye.S. The lines of developing the investment potential of agricultural enterprises

The article examines the current situation of investment support for the agricultural sector of Ukraine, and determines directions of increasing the investment potential of agricultural enterprises. It highlights the need for improving the related legislation and attracting green investments.

Keywords: foreign investments, investment potential, green investments.

Постановка проблеми. Нині необхідною умовою забезпечення ефективного розвитку вітчизняних аграрних підприємств є зміцнення їх інноваційно-інвестиційного потенціалу, що сприятиме технічному і технологічному переозброєнню галузі, виробництву якісної й конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції, підвищенню ефективності управління інноваціями та інвестиціями в аграрній сфері і, як кінцевий результат, забезпечення продовольчої безпеки країни.

Таким чином, формування інвестиційного потенціалу аграрних підприємств є нагальною науковою проблемою, вирішення якої забезпечить збалансований розвиток сільського господарства країни. Дослідження, осмислення, методичне обґрунтування і визначення сутності інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств потребує теоретико-методичного вирішення низки принципових питань, спрямованих передусім на створення моделі підвищення ефективності формування та використання інвестиційного потенціалу підприємств галузі. Від обсягів, якості інвестицій та ефективності інвестиційного процесу значною мірою залежить доля вітчизняної економіки, зокрема й сільського господарства, яке потребує значних коштів на структурну перебудову і підвищення ефективності всіх форм господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню сутності інноваційного й інвестиційного потенціалів підприємства і підходів щодо їх оцінки при-

святили свої наукові праці такі вітчизняні й зарубіжні вчені: В. Я. Амбросов, С. І. Дем'яненко, Ю. О. Лупенко, М.Й. Малік, Л.О. Мармуль, О. М. Могильний, О. В. Олійник, П. Т.Саблук, О.М. Шпичак, В. В. Юрчишин та ін. Однак незважаючи на значні наукові та практичні розробки, питання про місце та роль інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств у розвитку аграрної економіки на рівні регіону, вивчення впливу різних факторів на процес його формування, пропозиції щодо єдиної методики оцінки використання інвестиційного потенціалу та впровадження заходів щодо підвищення його ефективності потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України, основних причин обмеження інвестиційних впливів в аграрний сектор економіки, встановлення недоліків і негативних наслідків цього процесу, визначення шляхів їх подолання та перспектив формування належної інвестиційної привабливості аграрних підприємств.

Методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених і законодавчі акти з питань інвестиційної діяльності в аграрному секторі країни. Методичною базою дослідження стали загальнонаукові економічні методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить світовий і вітчизняний досвід, ефективне реформування економіки, можливе лише на основі активізації інвестиційної діяльності, істотного збільшення обсягу інвестицій, а також консолідації всіх джерел інвестування. Тільки тоді можлива модернізація виробництва, впровадження нових технологій на основі сучасних наукових досліджень.

Абсолютна більшість інвестицій у підприємства аграрного сектору надходить з недержавних джерел, питома вага яких у загальних обсягах інвестицій у основний капітал галузі становить 95-97%. Частка коштів державних (3-4%) і комунальних підприємств незначна (менше ніж 1%) і потребує збільшення до рівня, що забезпечуватиме виконання державних завдань щодо підтримки та регулювання інвестиційної діяльності підприємств аграрної сфери та сільській місцевості. Завдання Державної цільової програми розвитку українського села щодо фінансування відтворення основних засобів бюджетних організацій і установ, а також наукових закладів поки що не виконуються.

За даними таблиць 1 і 2 маємо уяву, що іноземні інвестиції в економіку України за останні роки зменшилися. В першу чергу, це зумовлено нестабільною економічною та політичною ситуацією в країні, бойовими діями на Сході України, недосконалим законодавством, невизначеністю щодо ринку землі.

Причинами інвестиційної кризи, що зумовлювала депресивний характер розвитку у підприємств аграрної сфери, можна вважати також макроекономічні фактори: скорочення власних інвестиційних джерел товаровиробників через посилення диспаритету цін та знецінення інвестиційних ресурсів в умовах інфляції, зменшення обсягів прямої державної інвестиційної підтримки, некомпенсоване власними та залученими джерелами фінансування інвестицій; різке погіршення умов доступу до кредитних ресурсів, криза фінансово-кредитної банківської системи, зростання неплатежів, порушення господарських зв'язків, руйнування системи матеріально-технічного постачання тощо.

Таблиця 1 - Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України*

	Обсяги прямих інвестицій на 01.04.2015 (273ол...дол. США)	У % до підсумку
Усього	41066,6	100,0
у тому числі		
Кіпр	11684,3	28,5
Німеччина	5421,4	13,2
Нідерланди	4957,6	12,1
Австрія	2265,0	5,5
Російська Федерація	2198,6	5,4
Велика Британія	1897,0	4,6
Віргінські Острови (Брит.)	1846,1	4,5
Франція	1511,4	3,7
Швейцарія	1351,5	3,3
Італія	945,5	2,3
Польща	775,5	1,9
США	681,5	1,7
Угорщина	509,7	1,2
Беліз	484,0	1,2
Інші країни	4537,5	10,9

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Таблиця 2 - Прямі інвестиції (акціонерний капітал)* (млн.дол. США)

Станом на 01.01	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Прямі інвестиції з України
2010	39 175,7	6 204,0
2011	43 836,8	6 846,3
2012	48 991,4	6 878,9
2013	53 679,3	6 462,6
2014	57 056,4	6 597,4
31.12.2014	45 916,0	6 352,2

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крими м.Севастополя

Оцінка потенціалу розвитку у підприємств аграрної сфери довела її значущість для національного господарства. Виробництво продукції у підприємствах аграрної сфери є однією з традиційних галузей АПК. На частку агропромислового комплексу України припадає 26% обсягу валової продукції, більше 30% вартості основних засобів, тут працює 25% працівників, зайнятих у галузях агропромислового комплексу України.

Дослідженням встановлено, що більш інтенсивний процес спостерігається там, де здійснюються крупні одиничні проекти або у господарствах, де проводилася ефективна політика стратегічного розвитку. Приватні інвестори без активної участі держави будуть направляти інвестиції у найбільш привабливі галузі економіки. Однак інтереси товаровиробників не завжди співпадають із державною стратегією розвитку і баченням перспектив економічного росту галузі [1, 2]. Так, впродовж тривалого періоду в країні створився дефіцит продуктів тваринництва, зокрема, яловичини, що свідчить про низьку ефективність інвестицій у цю галузь. У цій ситуації держава повинна приймати і здійснювати активні заходи впливу. Отже, при

очікуваній позиції приватних інвесторів на ринку інвестицій держава стала виступати як важливий учасник та ініціатор національних інвестиційних проектів, визначаючи пріоритети для інвестування.

Окрім необхідності підвищення рівня інвестиційної привабливості аграрної сфери, існує цілий ряд чинників, які специфічні для кожного виду інвестора, негативний вплив який стримує розвиток їх інвестиційної діяльності у сільському господарстві. До основних чинників, які стримують участь приватного і банківського капіталу в інвестиційній діяльності аграрного сектору економіки, можна віднести: низький рівень прибутковості і фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств, кредитування яких банкам не вигідно, а також відсутність стабільних і передбачуваних умов функціонування сільськогосподарських товаровиробників на середньострокову перспективу (3-5 років) зумовлюють гостру необхідність ведення фінансово-економічного моніторингу та оперативної реалізації бізнес планів інвестиційних проектів; низька здатність сільськогосподарських підприємств до сприйняття інвестицій, пов'язаних із недостатньою якісною оцінкою інвестиційних проектів.

Останній чинник можна пояснити нестачею на селі висококваліфікованих спеціалістів, які володіють сучасними методиками підготовки бізнес-планів інвестиційних проектів. Якщо на представлений до банку інвестиційний проект відсутня затверджена проектно-кошторисна документація, а також розроблений бізнес-план, то такий проект буде відхиленим. Вирішення даної проблеми, пов'язано із підготовкою та залученням до аграрної сфери спеціалістів в області інвестиційно-інноваційного проектування, а також із розвитком регіональних служб, які спроможні оперативно виконувати дані завдання.

Організація управління інвестиційною діяльністю представляє собою систему принципів і методів розробки і прийняття управлінських рішень, пов'язаних із вибором конкретних об'єктів інвестування, залученням необхідного обсягу інвестиційних ресурсів, оптимізацією джерел їх надходження, а також забезпеченням максимально можливої ефективності їх використання безпосередньо у процесі реалізації інвестиційної діяльності [3, 4].

Ефективність системи управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств базується на виконанні наступних умов: структуризації проблеми і побудова дерева цілей; використання наукових методів і підходів прийняття управлінських рішень; забезпечення багатоваріантності при прийнятті управлінського рішення; забезпечення співставленості варіантів рішень, що приймаються; формування якісної інформаційної бази розробки та прийняття управлінських рішень; наявність механізму реалізації прийнятого рішення; розробка системи відповідальності та мотивації при прийнятті якісного та ефективного рішення.

Підвищення ефективності системи управління інвестиційною діяльністю починається із формування цільової підсистеми, яка представляє собою певну сукупність цілей, для виконання і вирішення яких формується дана система управління [5].

Основними цілями системи управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств є: визначення економічної ефективності інвестиційного проекту, з метою встановлення доцільності його реалізації; забезпечення можливості залучення підприємством необхідного обсягу інвестиційних ресурсів для реалізації

інвестиційного проекту; формування механізмів і реалізації заходів, направлених на підвищення ефективності інвестиційної діяльності [6].

Представлені цілі системи управління інвестиційною діяльністю можуть бути реалізованими через механізм управління джерелами залучення інвестиційних ресурсів. При прийнятті управлінських рішень доцільно провести порівняльний аналіз інвестиційних проектів із врахування вартості капіталу за кожним варіантом можливих джерел залучення капіталу.

Підвищити ефективність інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств можна через прийняття ефективних управлінських рішень. Направлених на підвищення дохідності інвестиційного проекту, та здійснюючи управління джерелами інвестиційних ресурсів, що дозволить істотно знизити величину затрат інвестиційних ресурсів.

Система управлінням фінансуванням інвестиційної діяльністю сільськогосподарських підприємств включає наступні основні етапи. На першому етапі доцільно провести вивчення існуючих проблем, які пов'язані із реалізацією інвестиційної діяльності та визначити основні цілі системи управління.

На другому етапі проводиться аналіз інформації щодо можливих варіантів виконання поставлених цілей. Відповідно, система управління інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств повинна передбачити дослідження потенційних джерел ресурсів, аналіз індивідуальних їх характеристик, а також можливості використання конкретних джерел інвестиційних ресурсів у якості основи для досягнення тих чи інших цілей системи управління.

Підвищити ефективність інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств можна через прийняття ефективних управлінських рішень. Направлених на підвищення дохідності інвестиційного проекту, та здійснюючи управління джерелами інвестиційних ресурсів, що дозволить істотно знизити величину затрат інвестиційних ресурсів [5].

Важливим напрямом державного регулювання є подолання збитковості сільськогосподарських товаровиробників, забезпечення цін відтворювального рівня у галузі, підтримка міжгалузевого цінового паритету в АПК, формування доступності позичкових ресурсів і т.д.

Основним напрямом державного регулювання інвестиційної політики України для АПК має бути визначення пріоритетних галузей виробництва, тобто об'єктів першочергового іноземного інвестування. Одним з провідних критеріїв доцільності такого вибору повинна бути можливість досягти ланцюгової реакції господарської активності та зростання в усьому агропромисловому комплексі як наслідку первинної ін'єкції капіталів. Залучення як вітчизняних, так й іноземних інвестицій залишається на сьогодні актуальним у розв'язанні першочергових завдань зростання економіки АПК і є важливою складовою його входження до світових господарських зв'язків.

Загалом же слід зазначити, що для широкомасштабного залучення іноземних інвестицій найважливіше значення мають макроекономічні важелі впливу держави на реалізацію інвестиційної привабливості економіки країни, що покликані компенсувати недоліки загальноекономічної кон'юнктури і підсилити інвестиційну привабливість аграрної галузі. Ефективна національна політика в сфері залучення іноземних інвестицій повинна включати низку стимулюючих важелів, зокрема для сільського господарства – державну (в тому числі бюджетну) підтримку.

Висновки. Таким чином, інвестиційне забезпечення підприємств аграрної сфери має бути системою, яка повинна сприяти динамічному соціально-економічному розвитку та підвищенню рівня конкурентоспроможності аграрної продукції та потребує врахування умов, які включають міжнародні, соціально-економічні, екологічні особливості функціонування аграрного сектора економіки. Отже, досягнення цілей масштабної модернізації національного виробництва, впровадження енергозбереження, зростання продуктивності праці, зміцнення конкурентних позицій вітчизняного виробника можливе на основі широкого застосування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку.

Одним із напрямів кардинального збільшення іноземних інвестицій мають бути суттєві зміни технологічної структури сільськогосподарського виробництва на основі його екологізації. Така перебудова можлива за умови фінансування іноземними інвесторами запровадження екологічно чистих технологій. Проте часто інвестиційні проекти з боку закордонних партнерів передбачають нарощування навантаження на навколишнє середовище. Тому варто відпрацювати єдині правила інвестування розвитку виробництва в аграрному секторі, яких би дотримувалися іноземні інвестори, і закріпити їх у міжнародних договорах. У зв'язку з цим необхідно переорієнтувати державну інвестиційну та податкову політику щодо вдосконалення механізму залучення екоінвестицій. Також законодавча база має створювати передумови підвищення частки довгострокових вкладень, що дозволить здійснити структурну і технологічну перебудову сільськогосподарського виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Саблук П. Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – №12. – С.59–62.
2. Абрамович І. В. Інвестування в аграрний сектор економіки України: проблеми та напрями їх вирішення / І. В. Абрамович // Держава та регіони. – 2007. - №1. – С. 7–9.
3. Захарін С. В. Стратегія підвищення інвестиційної привабливості економіки України для іноземного капіталу / С. В. Захарін // Фінанси України. – 2000. – № 12. – С. 87–94.
4. Письмаченко Л. М. Інвестиції у галузі сільського господарства як шлях до демократичного економічного зростання / Л. М. Письмаченко, С. В. Юрченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/stat_17/04.pdf
5. Гайдучький А. П. Підвищення інвестиційної привабливості інфраструктури аграрного сектора / А. П. Гайдучький // Економіка АПК. – 2004. – № 10. – С. 99–105.
6. Кучмій І. Г. Активізація інвестиційних процесів, як фактор підвищення прибутковості аграрних підприємств / І. Г. Кучмій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile/2646.pdf>
7. Подаков Є.С. Напрями покращення інвестиційної привабливості аграрних підприємств України / Є.С. Подаков, В.Є. Подакова // Таврійський науковий вісник: збірник наукових праць. - Вип. 89. - Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2014.-С. 279-284 (0,3).
8. <http://www.ukrstat.gov.ua/>